

Provincie Gelderland Manifest Provinciale Statenverkiezingen 2023

Provincies staan samen met gemeenten, Rijk, maatschappelijke partners én ondernemers voor complexe transitie op het vlak van klimaat, energie, grondstoffschaarste, stikstof, ruimte, natuur- en gebiedsontwikkeling, wonen, arbeidsmarkt, infrastructuur en mobiliteit. Voor deze transitie is een sterke en vitale provinciale economie van groot belang. In dit manifest reiken we als VNO-NCW Midden mede namens MKB-Nederland en brancheorganisaties, handvatten en aandachtspunten aan voor het maken van een ondernemersvriendelijk provinciaal beleid dat ook bijdraagt aan een brede welvaart in de provincie Gelderland.

1. Ruimtelijke ordening vereist regie, integraal beleid en samenwerking

- ✦ Ruimteclaims voor bedrijventerreinen, wonen, energie-infrastructuur, natuur en water, circulaire economie en mobiliteit nemen toe en vragen nog meer dan voorheen om een integrale aanpak. Om afgewogen en effectieve keuzes te maken is het van belang om hierover tijdig met het bedrijfsleven en andere maatschappelijke partners in overleg te gaan. Maak daarbij ook echt meer gebruik van de kennis die bij partners én het bedrijfsleven aanwezig is. Dit vergroot de slagkracht en het maatschappelijk draagvlak van voorstellen en plannen.
- ✦ Denk bij samenwerking, afstemming en samenhang op de verschillende thema's ook aan ontwikkelingen die plaatsvinden binnen- en buiten de eigen provincie. Bij verschillen tussen gemeentelijke- en provinciale Omgevingsvisies ontstaan onbedoelde economische effecten voor het bedrijfsleven. De provincie kan hierin een regierol vervullen. Consistent beleid en eenduidige wet- en regelgeving is belangrijk voor ondernemers.
- ✦ Voor de realisatie van plannen dient er kennis- en uitvoeringskracht beschikbaar te zijn op gebied van ruimtelijke ordening (zowel bij provincies als bij gemeenten). Optimale organisatiekracht is vereist om de noodzakelijke vergunningen, voor zowel woon- als werklocaties, op voorspoedig wijze te kunnen verlenen. Onderlinge uitwisseling van kennis en capaciteit tussen provincie en gemeenten, door bijvoorbeeld inzet van mobiele teams, kan een impuls geven aan de gewenste versnelling. Publiek-private samenwerking kan hierin ook een stimulerende rol vervullen.
- ✦ Vanuit het ruimtelijk perspectief verdienen thema's als het realiseren van bruisende binnensteden, een vitaal buitengebied en het realiseren van toeristische/recreatieve- en cultuur/maatschappelijke voorzieningen aandacht.

2. Ruimte om te werken, te ondernemen en te wonen

- ✦ Werken en wonen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ondernemers hebben behoefte aan werklocaties om lokaal te groeien om werkgelegenheid binnen de provincie te houden. Ruimte voor wonen mag niet ten koste gaan van de ruimte die nodig is voor essentiële bedrijvigheid in de verschillende sectoren en branches. Spanning tussen de behoefte aan woon- en werklocaties, onder meer door inbreuk op de milieuzonering van bedrijven, moet voorkomen worden. In de praktijk lijkt het mengen van woon- en werkfuncties op bedrijventerreinen niet altijd effectief en haalbaar.
- ✦ Heb als provincie oog voor de maatschappelijke waarde en dynamiek van mkb- en familiebedrijven, voor het regionale economische ecosysteem, de werkgelegenheid, het behoud van talent, de innovatiekracht en de ketenfunctie die bedrijven hebben. Verplaatsing van bedrijvigheid (al dan niet gedwongen) kan onbedoeld negatieve effecten hebben voor een regio.

- ✦ Besteed aandacht aan het toekomstbestendig maken van de regionale bedrijventerreinen. Denk hierbij aan beschikbaarheid van voldoende kwalitatieve bedrijventerreinen, aan ruimte voor bedrijven in de hogere milieucategorieën, aan realisatie van robuuste infrastructuur (digitaal, weg en OV) voor maximale bereikbaarheid en bied voldoende ruimte aan innovatieve en/of circulaire- en (hightech) logistieke bedrijvigheid. Ondersteun de groene initiatieven en stimuleer energieprojecten van ondernemers. Hou rekening met vestigingseisen en nieuwe normeringen voor bedrijven die gewenst en noodzakelijk zijn voor de rol die ze spelen in de ondersteunende regionale ecosystemen.
- ✦ De huidige tijd vereist dat ondernemers snel besluiten moeten nemen. Dat vereist ook een adequate snelheid van ondersteunende besluitvorming van overheden. De inzet van gecombineerde provinciale versnellingssteams zou hierbij een stimulerende rol kunnen vervullen.
- ✦ Een goed functionerende woningmarkt is essentieel. Niet alleen voor een comfortabel woon- en leefklimaat maar ook voor het vestigingsklimaat voor het provinciale bedrijfsleven. Voldoende aanbod van woningen voor alle doelgroepen is nodig om de beoogde brede welvaart te realiseren. Samen met provincie en gemeenten zal moeten worden gezocht naar locaties (binnen- en buitenstedelijk) waar gebouwd kan worden. Van belang daarbij is rekening te houden met de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden en de ambities van het bedrijfsleven gegeven het feit dat er ook een relatie bestaat tussen het bouwen van nieuwe woningen/woonwijken, de groei van economische activiteiten en een toename van de mobiliteit.
- ✦ Stimuleer gemeenten om op het vlak van woningbouw regionaal samen te werken voor het realiseren van de regionale opgaf.

3. Regionale bereikbaarheid & Infrastructuur

- ✦ Voor het bedrijfsleven is optimale bereikbaarheid en mobiliteit een randvoorwaarde voor succes. Of het nu gaat om vervoer van personen of goederen of om het versterken van lucht, weg-, vaarwegen- en haveninfrastructuur alsook fiets-, OV- en/of digitale infrastructuur. Alle modaliteiten zijn tegenwoordig nodig voor een goede bereikbaarheid van bedrijventerreinen en binnensteden. Investerings in nieuwe én in bestaande infrastructuur blijft nodig en dat geldt ook voor investeringen in slimmer gebruik van de bestaande infracapaciteit.
- ✦ De provincie kan op dit vlak inzetten door o.a. doorstroom en veiligheid op N-wegen te versterken, infra-kwaliteit en investeringen in infra te borgen, frequent onderhoud en beheer uit te voeren, regionale mobiliteitsnetwerken ('spreiden en mijden') te ondersteunen en innovatie en verduurzaming binnen de provinciale logistieke clusters te stimuleren.
- ✦ Het stimuleren van elektrificatie van het vervoersnetwerk en het woon-werkverkeer en voldoende beschikbaarheid van oplaadpunten maakt ook onderdeel uit van de agenda regionale bereikbaarheid en infrastructuur. Kijk hier ook specifiek naar de kansen die op bedrijventerreinen liggen.

4. Energie en klimaat

- ✦ Het energie- en klimaatbeleid in Nederland raakt in een urgente en cruciale fase van uitvoering. Hierin spelen de provincie en regio (o.a. via de RES) een belangrijke rol. Om de grote ambities van beide thema's te kunnen waarmaken is provinciale ondersteunende vergunningverlening voor het bedrijfsleven (incl. de industriesectoren) noodzakelijk. Ook zal de provincie zich actief moeten bemoeien met het toekomstbestendig maken van de energie-infrastructuur, op o.a. bedrijventerreinen, om zo netwerkcongestie te voorkomen. Beschikbaarheid van voldoende energie is een absolute vestigingsvoorwaarde voor bedrijven.
- ✦ In de RES kan de provincie samen met het bedrijfsleven werken aan een strategie die in kaart brengt hoe vraag en aanbod van energie zich gaan ontwikkelen. Betrek ondernemerspartijen vooraf al actief in het RES-proces en zet hen ook bestuurlijk aan tafel want bedrijven en bedrijventerreinen kunnen in het kader van de energietransitie een belangrijke rol vervullen bij het maken van RES-afspraken. Hier liggen diverse kansen voor

energiebesparing maar ook kansen voor creëren van energieopslag, het toepassen van innovaties en het opwekken van duurzame energie. Het benutten van zon-op-dak potentieel past ook in deze aanpak mits technische-, verzekerings- en regelgevingsknelpunten op dit vlak worden opgelost.

- ✦ Een belangrijke succesfactor om resultaten te bereiken op bedrijventerreinen is het vergroten van de lokale organisatiegraad i.c. het stimuleren van de samenwerking op een bedrijventerrein.
- ✦ Via het programma Toekomstbestendige Bedrijventerreinen kan de provincie samen met ondernemerskoepels en branches werken aan de realisatie van de energie-ambities. Daarbij is het wel goed om in de komende periode in te zetten op energie-intensieve bedrijventerreinen en met elkaar in overleg te gaan over het onderliggende afwegings- en handelingskader voor netcongestie en verduurzaming.
- ✦ Het verdient de aandacht om Energie Expertise Centra in te richten waar gemeenten en bedrijfsleven samen structureel kunnen werken aan besparingsinitiatieven i.c. kansrijke CO2-reductie maatregelen.
- ✦ Voor de decentrale energie-infrastructuur liggen er financiële kansen richting het Rijk door het programma *Smart Energy Hubs* goed te positioneren in het kader van een aankomende EZK-regeling.

5. Stikstof en ecologie/economie

- ✦ Door het stikstofprobleem is er nauwelijks tot geen ontwikkelruimte voor woningbouw en veel ondernemersinitiatieven en projecten op het gebied van duurzame ontwikkelingen, infrastructuur, innovaties, klimaatadaptatiemaatregelen en energietransitie zijn tot stilstand gekomen. Het bedrijfsleven vraagt aan provincies om alles op alles te zetten om zo snel mogelijk via de gebiedsgerichte aanpak en via externe saldering stikstofruimte vrij te spelen. De neveneffecten van de stikstofcrisis worden als zeer schadelijk ervaren voor het Nederlandse vestigingsklimaat.
- ✦ Voor natuurbeleid en inrichting van het landelijk gebied zal meer samenhang in beleid geformuleerd moeten worden. De balans tussen economie en ecologie is van groot belang. Het regionaal bedrijfsleven kan en wil daarin ook een relevante rol spelen. Vooral nu droogte, bevaarbaarheid van rivieren, waterschaarste en leveringszekerheid van water aan bedrijven en industrie hoog op de agenda staan.

6. Aanbestedingsbeleid en inkopen

- ✦ Ontwikkel als provincie een eenduidig inkoopbeleid dat rekening houdt met regionale mkb-bedrijven en zorg voor verlaging van tenderkosten voor bedrijven bij aanbestedingen. Stimuleer als provincie bij het aanbestedingsproces het gebruik van innovaties of circulariteit door als 'launching customer' van start-ups en mkb-bedrijven op te treden en hanteer daarbij innovatieve- en circulaire beoordelingscriteria. Betrek ook kennispartijen uit de markt.
- ✦ Professionalisering van de inkoop- en aanbestedingsafdeling is vanuit de landelijke *Actieagenda Beter Aanbesteden* wenselijk. Faciliteer ontmoetingen tussen opdrachtgevers en opdrachtnemers, bijvoorbeeld tijdens de regionale *Marktdagen Aanbesteden* en zorg voor een eerlijk en doelmatig inkoopbeleid. Creëer onder andere ruimte voor samenwerking tijdens de totstandkoming en uitvoering van contracten.
- ✦ Door de energie-, gas- en grondstofcrisis hebben veel partijen te maken met negatieve effecten op projectbegrotingen waarbij ook de provincie betrokken is. Aanbevolen wordt om als opdrachtgever en opdrachtnemer het gesprek aan te gaan over hoe een eerste stap kan worden gezet naar het gezamenlijk dragen van kostenstijgingen waarbij ook rekening wordt gehouden met elkaars belang en risico's.

7. Circulaire economie

- ✦ Vanuit het Rijksprogramma *Circulaire Economie 2050* zijn (maak)bedrijven bezig om hun bedrijfsprocessen daar waar mogelijk circulair in te richten. Het succesvol bereiken van de doelstellingen is mede afhankelijk van de mate waarin partners in staat zijn om de goede pilotprojecten op te schalen en toegankelijk te maken voor het brede mkb.
- ✦ De provincie kan bijdragen aan dit succes door een financiële- en ondersteunende rol op zich te nemen en door organisatie- en uitvoeringskracht en (financieel) loopvermogen te faciliteren. Zij kan het proces aanjagen en bewaken door mee te werken aan het afstemmen, het integreren en het clusteren van programma's. Op die manier kan concurrentie tussen de programma's die lopen op landelijk, regionaal en lokaal niveau worden voorkomen.
- ✦ Binnen het samenwerkingsverband CIRCLES werken circa 20 partners in Oost-Nederland aan de versnelling van de transitie naar een circulaire economie. Dit netwerk wil, met support van de provincies Gelderland en Overijssel, ook de komende jaren verder met het verstevigen van de interacties tussen de lokale deelnetwerken, de regionale *economic boards* en de thematische en sectorale samenwerkingsverbanden. Ingezet wordt op vijf thema's: de *Circulaire Regio* (met aandacht voor regionale werkplaatsen en uitwisseling van expertise), de *Circulaire Maakindustrie* (uitbouw van het programma BOOST-CE/CESI Oost-Nederland en het programma circulaire fabrieken), *Circulaire Bouw* (realisatie kenniscentrum woondeals en verstedelijkingsprogramma's), *Circulaire Stroom* (data- en hub-infrastructuur voor industriële- en agro- symbiose) en *Circulaire Keuzes* (gericht op de wegwijzer functie om overheden en consumenten te informeren over circulariteit).
- ✦ Het is van belang dat naast energietransitie en klimaatbeleid (en stikstofbeleid) óók de circulaire economie als hoofdprioriteit in het beleid een plek krijgt. Een toekomstbestendige, circulaire economie waar voldoende inkomsten worden gegenereerd, maakt duurzame innovaties mogelijk.

8. Recreatie, toerisme en structuurbeleid detailhandel en horeca

- ✦ De samenleving heeft grote behoefte aan ontmoeten, ontspannen, recreëren en sporten. De gastvrijheidssector speelt bij dit alles een belangrijke rol omdat de sector investeert in (recreatieve) voorzieningen in zowel de stedelijke omgeving als in het buitengebied. De sector heeft helaas nog wel te maken met een nasleep van de coronacrisis waarbij een langere periode van financieel en duurzaam herstel nodig is omdat o.a. de investeringscapaciteit is uitgehold.
- ✦ De provincie kan met de VTE-sector rekening houden door bij de invulling van de ruimtelijke plannen te kijken naar wensen en behoeften aan toeristische basisvoorzieningen en -infrastructuur. Via afstemming met de ondernemers kan gekeken worden naar de ontwikkeling van duurzaam zakelijk én recreatief toeristisch aanbod die via destinatie marketingprogramma's gecommuniceerd worden.
- ✦ Daarbij moet ook worden gekeken naar de interactie tussen *bruisend stedelijk gebied* en *vitaal landelijk gebied*. Met kern- en ketenpartners zal integraal gewerkt moeten worden aan het inzetten van structurele en innovatieve maatregelen om ervoor te zorgen dat beide gebieden aantrekkelijk en leefbaar blijven. Een actieve regierol van de provincie in de ruimtelijke ordening biedt hier kansen om samenhang te realiseren op het gebied van kwaliteit van wonen, winkelen, leven, sporten en recreëren. Het met ondernemerspartners formuleren van regionaal afgestemde detailhandelsvisies en centrumplannen, het maken van transformatieplannen en het met elkaar delen van de onderliggende kennis en informatie maken onderdeel uit van dit proces.
- ✦ Het netwerkplatform *Gastvrij Gelderland* vormt een belangrijke verbinding tussen provincie, provinciale cultuur- en natuurpartijen, gemeenten, onderwijs en ondernemers. Via dit platform kan de provincie bijdragen aan de verdere ontwikkeling van een sectorale visie, aan uitvoering en financiering van projecten en kan er een verbinding worden gelegd met andere relevante maatschappelijke thema's als energietransitie, arbeidsmarkt, klimaatopgaven en natuurontwikkeling.

9. Arbeidsmarkt en onderwijs

- ✦ De krapte op de arbeidsmarkt is voor ondernemers een bron van grote zorg. Om de economische ambities te realiseren op het gebied van bijvoorbeeld woningbouw en energietransitie is een goed functionerende arbeidsmarkt een randvoorwaarde.
- ✦ Voor arbeidsmarkt en onderwijs kan de provincie een relevante rol vervullen als aanjager en als regisseur. Door met het bedrijfsleven, onderwijs en gemeenten samen te werken aan de ontwikkeling van o.a. *Human Capital Agenda's*, groene banenplannen, plannen voor het Leven-Lang-Ontwikkelen en het ontwikkelen van initiatieven in de arbeidsmarktregio's kan een stimulans worden gegeven aan de ontwikkeling van de arbeidsmarkt. Borduur verder op het succes van de bewezen pps-structuur *Gelders Vakmanschap*.
- ✦ Besteed als provincie daarbij ook aandacht aan passende en ondersteunende financiering (o.a. vanuit innovatiegelden en/of Regio Deals).
- ✦ Faciliteer als provincie ook onderzoek naar trends en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de mate waarin (regionaal) onderwijs aansluit op die arbeidsmarkt. Kijk vanuit het ruimtelijke perspectief naar regionale voorzieningen op het gebied van wonen, zorg en sport omdat dit type voorzieningen van belang zijn voor een gezond leef- en woonklimaat en daarmee ook voor een gezonde arbeidsmarkt.

10. Versterking innovatiekracht en regionaal ondernemerschap

- ✦ Ondersteuning van ondernemers en de innovatieve regionale ecosystemen via de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) is van evident belang. VNO-NCW Midden, MKB-Nederland en brancheorganisaties hechten waarde aan de samenwerking met OOST-NL. Op die manier kan namelijk worden gewerkt aan innovatiebeleid en de ontwikkeling van regionale investeringsstrategieën (RIS3) waarbij ook het brede mkb kan en moet worden betrokken. Blijf netwerken als BOOST Smart Industrie en Go4Export ondersteunen.
- ✦ Het is wel van belang om met elkaar via een bovenregionale programmering de effecten van de gezamenlijke transitie te versterken, innovatieprogramma's en investeringsagenda's op te stellen, passende (mkb-gerichte) voucherregelingen te ontwerpen en versnippering van budgetten, regelingen en initiatieven te voorkomen. Haak hiervoor ook aan bij landelijke- en internationale ontwikkelingen.
- ✦ Het is belangrijk om ondernemerschap te stimuleren en te behouden. De brede groep van (kleinere) ondernemers zal daarom ontzorgt moeten worden omdat in de praktijk blijkt dat deze doelgroep van mkb-bedrijven op het vlak van energie, innovatie, klimaat niet altijd bereikt worden met de diverse adviesregelingen, subsidies en/of stimuleringsprogramma's. Blijf als provincie investeren in deze programma's met bijbehorende instrumenten en regelingen.
- ✦ Vanuit de samenwerking met het bedrijfsleven en het versterken van het ondernemerschap past het ook om oog te hebben voor de impact van regelgeving op ondernemers (qua kosten en kwaliteit van dienstverlening). Door het invoeren van de MKB-toets kan worden nagegaan hoeveel invloed provinciaal beleid heeft op de administratieve lasten en de regeldruk van een ondernemer.
- ✦ Om de kracht van ondernemers te stimuleren en verder te ontwikkelen is continuering van provinciale financiering van economische projecten en -beleid, o.a. gericht op structuurversterking, proces- en productie-innovaties, ketenrelaties, clustervorming, digitalisering en arbeidsproductiviteit van groot belang. Ondersteun ondernemers o.a. bij het verkrijgen van toegang tot geld omdat funding een grote belemmering vormt voor bedrijven om op te schalen en door te kunnen ontwikkelen.
- ✦ Om de kracht van ondernemers te stimuleren en verder te ontwikkelen is continuering van provinciale financiering van economische projecten en -beleid, o.a. gericht op structuurversterking, van groot belang. Zo is in de Perspectiefnota 2022 een streefbedrag voorzien van circa 10 mln. euro per jaar voor *economie* en 0,5 mln. euro voor *circulaire economie*. Dat is 2% van de Gelderse begroting voor 1 van de 7 kerntaken van de provincie. Het lijkt onrealistisch dat hiermee de provinciale en landelijke doelen en uitdagingen worden

gehaald. Bij gebrek aan passend uitvoeringsinstrumentarium ontstaan ook andere beleidseffecten die gevolgen hebben voor de uitvoering. Deze beleidskeuzes baart ondernemers zorgen.

- Die zorgen gelden ook voor één van de uitgangspunten in genoemde nota waar staat: *wat afloopt verlengen we niet*. Ter stimulering van de regionale economie is dit hét moment om te kijken naar een structurele inzet van het organiserend vermogen en de organisatiegraad van het bedrijfsleven. Ondernemerspartijen willen in gesprek over een publiek-private infrastructuur, ván en vóór ondernemers met de daarbij behorende publieke- en private financiering.

Tot slot

Graag gaan we met u als politieke vertegenwoordigers in gesprek over deze verschillende thema's omdat de maatschappelijke uitdagingen die gezamenlijk op ons afkomen complex en omvangrijk zijn. Publiek-private samenwerking is dan ook cruciaal. Voor een betere toekomst zullen we met elkaar nóg beter de verbinding moeten maken. VNO-NCW Midden, MKB-Nederland, brancheorganisaties en ondernemers willen hieraan graag hun bijdrage leveren.

VNO-NCW Midden

Boogschutterstraat 1c, 7324 AE Apeldoorn
www.vno-ncwmidden.nl

Voor meer branche-specifieke informatie kunt u contact opnemen met onderstaande contactpersonen:

Wilma Elbertsen (regio Achterhoek)
elbertsen@vno-ncwmidden.nl
Mobiel: 06 211 704 37

Tjerry Verhoeven (regio's Arnhem-Nijmegen /
Rivierenland)
verhoeven@vno-ncwmidden.nl
Mobiel: 06 537 869 19

Elja Heijting (regio's ValleiVeluwe/Stedendriehoek)
heijting@vno-ncwmidden.nl
Mobiel: 06 161 384 21

Hans Bakker
h.bakker@mbk.nl
Mobiel: 06 113 516 91

Wilbert Schellens
w.schellens@bouwendnederland.nl
Mobiel: 06 831 785 56

Toine Straatman
straatman@metaalunie.nl
Mobiel: 06 518 039 02

Wessel Deelstra
wdeelstra@tln.nl
Mobiel: 06 512 501 48

Sjoerd Keijser
sjoerd.keijser@fme.nl
Mobiel: 06 11 02 83 20

Saskia Toor
s.toor@evofenedex.nl
Mobiel: 06 506 657 47

Berthold van Benthem
b.vanbenthem@TechniekNederland.nl
Mobiel: 06 121 354 94

Hannie Stappers
hanniestappers@bovag.nl
Mobiel: 06 536 731 27

Jan-Willem van der Straaten
jw.vanderstraaten@khn.nl
Mobiel: 06 53392927

David Lansen
dlansen@inretail.nl
Mobiel: 06 160 724 32

Stijn Boode
s.boode@hiswarecron.nl
Telefoon: 033 - 303 97 23

Ewald van Hal
vanhal@knb-keramiek.nl
Telefoon: 06 515 864 27